

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Det civila samhällets situation på västra Balkan"

(2006/C 195/23)

Den 14 juni 2005 bad kommissionens vice ordförande Margot Wallström Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att kommittén utarbetar ett förberedande yttrande i enlighet med artikel 262 i fördraget om "Det civila samhällets situation på västra Balkan".

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 27 mars 2006. Föredragande var Dimitris Dimitriadis.

Vid sin 427:e plenarsession den 17–18 maj 2006 (sammanträdet den 17 maj 2006) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 95 röster för och 1 nedlagd röst:

Följande yttrande ligger i linje med artikel 9 i samarbetsprotokollet mellan Europeiska kommissionen och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, och utgör svaret på den begäran som framförts av kommissionens vice ordförande Margot Wallström om att utarbeta ett yttrande om situationen för det civila samhället på västra Balkan, i syfte att bistå kommissionen i arbetet med dess strategiska bedömningar inom ramen för stabiliserings- och associeringsprocessen.

Detta yttrande syftar till att

- på bästa sätt bistå kommissionen och rådet i arbetet med att utforma och genomföra välgrundade politiska åtgärder i syfte att uppnå realistiska och mätbara mål,
- ge den allmänna opinionen i EU möjlighet att bättre förstå dessa politiska åtgärder, så att allmänheten ser det positiva med EU:s åtgärder och stöder denna politik till fullo,
- underlätta arbetet med att utvärdera och vid behov förbättra eller se över de olika politiska åtgärderna, så att verksamhetens målsättningar är tydliga och obestridliga, framför allt med avseende på de grupper som direkt berörs av politiken,
- förbättra EU:s image och stärka unionens ställning på den internationella arenan, framför allt på västra Balkan som tvingats utstå en lång rad prövningar; Europeiska unionen måste visa sig lyhörd för befolkningens reella och trängande behov och ge dem den kunskap som krävs för att de skall kunna få tillgång till ökat välbefinnande,
- betona den roll som EESK kan spela i regionen som en bro mellan det civila samhällets organisationer på EU-nivå och motsvarande organisationer på lokal nivå.

1. Sammanfattning

1.1 EESK:s kommentarer

- EU har förlorat i trovärdighet både internationellt och lokalt under krisen i Jugoslavien. I regionen uppfattas EU nu som en politiskt svag internationell aktör som inte alltid gjort

korrekta bedömningar av situationen på västra Balkan och som inte alltid lyckas samordna sin verksamhet.

- I många regioner på västra Balkan och framför allt i Kosovo har man inte lyckats återställa någon känsla av säkerhet. Det finns fortfarande risk för att våldsamma etniska konflikter kan bryta ut när som helst.
- Federationen Serbien och Montenegro motsvarar inte förväntningarna på en demokratisk statsbildning.
- Bosnien och Hercegovina samt Kosovo är statsbildningar (konstruktioner) som påtvingats regionen av internationella organisationer, och det är inte säkert att de kommer att bestå på sikt.
- Köpenhamnskriterierna är av grundläggande art och är inte förhandlingsbara.
- Utvecklingen av en europeisk integrerad strategi går framför allt via det civila samhället och dess organisationer, som i mycket blygsam omfattning börjat spela en roll i samhället.
- Länderna på västra Balkan bör ges kontinuerligt, direkt och omfattande stöd, både på det ekonomiska planet och i fråga om experthjälp (stöd till direkta och indirekta investeringar).
- De multilaterala flerpartssamtalen bör ges ytterligare stöd, och det bör inrättas demokratiska lagstiftande ramar som gör det möjligt för det civila samhället att fungera.
- Kampen mot korruption och en starkare ställning för rättsväsendet som stöd för det civila samhället är två frågor av absolut högsta prioritet.
- Finansieringen av organisationerna i det civila samhället måste säkerställas.
- EESK anser det vara nödvändigt att inrätta gemensamma rådgivande kommittéer med samtliga länder på västra Balkan när förutsättningarna för detta är gynnsamma.

1.2 EESK:s roll och ansvar

- EESK har tillgång till enastående resurser i form av personal och stor sakkunskap, och kommittén anser sig således vara fullt kapabel att spela en mer aktiv roll i utarbetandet av ovannämnda politik. Ett bevis på detta är kommitténs viktiga initiativ att under 2006 anordna ett forum i kommitténs lokaler med representanter för det civila samhällets organisationer på västra Balkan.
- Om EESK ges möjlighet att delta i arbetet på detta område är kommittén beredd att knyta kontakter mellan det civila samhället på västra Balkan och olika organisationer i EU.
- Kommissionen skulle kunna ge EESK i uppdrag att anordna informationsträffar om olika frågor med det civila samhället på lokal nivå. Kommittén skulle kunna bli en kontaktpunkt mellan det civila samhället och olika internationella organisationer såsom IMF, Världsbanken, Europeiska investeringsbanken m.fl.
- I samarbete med kommissionen skulle EESK kunna planera, genomföra och stödja en systematisk analys (studier av det civila samhället på västra Balkan och av de framsteg som görs).

1.3 EESK vill framföra följande rekommendationer och förslag:

A) Rekommendationer till de nationella och regionala myndigheterna i länderna på västra Balkan:

- EESK rekommenderar att länderna på västra Balkan anstränger sig ytterligare i arbetet med att införa bestämmelserna i EG-rätten. Kommittén rekommenderar också regeringarna i dessa länder att intensifiera demokratiseringsarbetet.
- EESK anmodar alla berörda parter att framför allt respektera samtliga nationella och religiösa minoriteter.

B) Rekommendationer till EU:s politiska institutioner:

- EESK anmodar kommissionen att anstränga sig ännu mer för att avsluta processen för att ingå stabiliserings- och associeringsavtal med övriga länder i regionen. Kommittén uppmanar kommissionen att visa prov på en tydligare politisk vilja och att bättre samordna unionens politiska institutioner och rådgivande organ, i syfte att främja samtliga punkter på Thessalonikiagendan.
- EESK anser att utbildning är det viktigaste området där EU bör stödja och utveckla de olika samhällena på västra Balkan.
- EESK anser att frågan om Kosovos ställning måste få en slutlig lösning. Detta är helt avgörande för frågan om säkerhet, fred och stabilitet i regionen.

- EESK anser att EU också bör utvärdera arbetsmarknadsparternas ställning och målsättningar.

C) Rekommendationer till de EU-medlemsstater som gränsar till västra Balkan och till det civila samhällets organisationer i EU:

- EESK rekommenderar att EU:s medlemsstater skall arbeta för att stärka det civila samhället.

2. Situationen för det civila samhället på västra Balkan ur ett historiskt perspektiv

2.1 Denna studie av det civila samhället ⁽¹⁾ koncentrerar sig på följande länder: Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kroatien, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, samt Serbien och Montenegro, som enligt FN:s säkerhetsråds resolution nr 1244 även inbegriper Kosovo.

2.2 Vid toppmötet i Thessaloniki i juni 2003 bekräftade EU sitt engagemang att integrera länderna på västra Balkan ⁽²⁾ i unionen när de olika anslutningsvillkoren uppfyllts. Stabiliserings- och associeringsprocessen har berikats med nya styrinstrument för att stödja reformarbetet. Prioriterade områden på kort och medellång sikt har fastställts, och den första raden av europeiska partnerskap godkändes år 2004.

2.3 Den politiska situationen i regionen är dock fortfarande instabil. Som exempel på denna instabilitet kan vi bland annat nämna frågan om Kosovos ställning, som ännu inte fått någon slutlig lösning. Förbindelserna mellan Serbien och Montenegro har förändrats. Framstegen går mycket långsamt i Bosnien och Hercegovina och kan gå förlorade i vilket ögonblick som helst.

2.4 Under de resor som EESK:s kontaktgrupp gjort till Kroatien, Bosnien och Hercegovina (21–22 mars 2005), Serbien och Montenegro (26 maj 2005), f.d. jugoslaviska republiken Makedonien och Albanien har idén om ett forum för det civila samhället organiserat av EESK fått ett positivt mottagande. Det framhölls också att det är svårt att få till stånd en konstruktiv social dialog och en dialog mellan det civila samhällets organisationer, så länge som arbetsmarknadens parter inte är representerade fullt ut och vissa organisationer som anser sig tillhöra det civila samhället inte uppvisar brister med avseende på trovärdighet och legitimitet ⁽³⁾. Även om samverkan gradvis ökat mellan de olika ländernas regeringar och det civila samhället har man ännu inte uppnått den nivå som krävs för att åstadkomma betydande resultat och samordningsvinster.

⁽¹⁾ I linje med EESK:s tidigare yttranden avser det civila samhället: 1) arbetstagarorganisationer och arbetsgivareföreningar, 2) övriga ekonomiska och sociala intresseorganisationer, 3) icke-statliga organisationer, 4) basorganisationer och 5) religiösa organisationer.

⁽²⁾ EESK:s yttrande: "Att främja medverkan av det civila samhällets organisationer i sydöstra Europa – tidigare erfarenheter och framtida utmaningar". Föredragande: Clive Wilkinson (EUT C 208, 3.9.2003, s. 82).

⁽³⁾ EESK:s yttranden om "Det organiserade medborgarsamhällets roll och bidrag vid byggandet av Europa" (EGT C 329, 11.11.1999) och "Det organiserade civila samhället och nya styrelseformer i EU – ett bidrag från kommittén till utarbetandet av vitboken" (EGT C 193, 10.7.2001).

2.5 Hittills har de demokratiska institutionernas svaga ställning, det politiska klimatet och säkerhetsförhållandena i regionen inte möjliggjort en strukturerad social dialog mellan oberoende och representativa arbetsmarknadsparter. Denna dialog bör växa fram genom interna diskussioner mellan medborgarna, och dialogen bör därefter stödjas ytterligare av EU, som har stor erfarenhet och omfattande sakkunskap på området.

2.6 Detta yttrande ligger i linje med det förfarande som lades fast i överenskommelsen vid toppmötet i Zagreb (november 2000), Thessalonikiagendan (juni 2003) och alla andra initiativ som EU:s institutioner har presenterat till förmån för regionen på det ekonomiska, ekonomiska, politiska, sociala och kulturella planet.

2.7 Den situation som kännetecknar det civila samhällets organisationer i dag har inte ändrats nämnvärt i förhållande till EESK:s redogörelse i sitt tidigare yttrande om "Det civila samhällets roll i EU:s nya strategi för västra Balkanområdet" (*). Situationen kan sammanfattas på följande sätt:

- Kontinuerliga och krävande ansträngningar från fackförningarnas sida för att till fullo kunna ta det ansvar de fått i de fria ekonomier och samhällen som nu uppstått, där den privata sektorn spelar en viktig roll för landets utveckling.
- De satsningar som gjorts för att arbetsgivareföreningarna skall kunna frigöra sig från "statsmaktens tvångströja" som bland annat bestod i det kollektiva ägandet. De nya förhållandena har däremot omdefinierat statens roll efter de forna regimernas sönderfall, när det gäller att skapa nya företag och stötta nya företagare som kan dra fördel av en generös internationell finansiering.
- Olika åtgärder, som i vissa fall varit ineffektiva och som kräver ett mer samordnat samarbete.

2.8 Rent generellt är den sociala situationen i regionen fortfarande problematisk. Trots de framsteg som gjorts har de sociala och politiska institutionerna och strukturerna ännu inte konsoliderats. Kriget skapade allvarliga konflikter som fortfarande är olösta. De insatser som gjorts av olika internationella och europeiska organisationer har därför inte fått förväntat resultat, vilket framför allt beror på att det saknas en enhetlig modell för social dialog och dialog med det civila samhällets

(*) EESK:s yttrande "Det civila samhällets roll i EU:s nya strategi för västra Balkanområdet" (Föredragande: Confalonieri) (EUT C 80, 30.3.2004, s. 158) och "Att främja medverkan av det civila samhällets organisationer i sydöstra Europa – tidigare erfarenheter och framtida utmaningar" (Föredragande: Wilkinson) (EUT C 208, 3.9.2003, s. 82).

organisationer, i vilken olika grupper och organisationer i det civila samhället har en exakt och tydlig roll i fråga om rättigheter, befogenheter och skyldigheter.

3. Den allmänna situationen för det civila samhällets organisationer

3.1 Arbetsmarknadens parter

Vid sidan om att det sluts frihandelsavtal i regionen är det också nödvändigt att arbetsmarknadens parter representeras i förhandlingarna och att det skapas representativa och enhetliga strukturer på nationell nivå.

EU:s olika gemenskapsprogram för kapacitetsuppbyggnad (†) är mycket viktiga, framför allt för fackförningarna och arbetsgivarorganisationerna i avsidens belägna områden. Det är viktigt att hitta lyckade exempel på mellanregionalt samarbete, eftersom arbetsmarknadens parter skall ta sig an regionala frågor genom samarbete inför övergången till ett enhetligt frihandelsavtal år 2006.

Det är ofta svårt att engagera den offentliga sektorn i de berörda länderna, och det är viktigt att främja och garantera en dialog mellan den offentliga och privata sektorn.

3.2 Övriga organisationer

I regionens olika länder kan de befintliga organisationerna delas in i fyra kategorier: a) organisationer som byggts upp för att bekämpa tidigare regimer, b) icke-statliga organisationer som endast fungerar på grund av donationer och som inrättats för att genomföra program för internationellt utvecklingsbistånd, c) organisationer som är mycket specialiserade och som vanligtvis bedriver verksamhet bland de mest utsatta grupperna, d) lantbruksorganisationer.

Det är mycket viktigt att inom en nära framtid lösa de problem som hindrar en långsiktig verksamhet inom dessa organisationer och ett oberoende från finansiärerna. Frivilligorganisationerna inom den första kategorin, som i de flesta fall har lång erfarenhet och är direkt involverade i den politiska debatten, har fått ett brett erkännande, men de brottas ofta med allvarliga problem med avseende på ekonomisk livskraft. De frivilligorganisationer som räknas till den andra kategorin syns i mycket mindre utsträckning och är många till antalet. De tycks ha inrättats som ett svar på önskemål från olika finansiärer. Det råder ingen tvekan om att de flesta av dessa organisationer skulle försvinna om det inte fanns några biståndsgivare.

Det är självfallet viktigt att verka för ökad kapacitetsuppbyggnad och att intensifiera samarbetet, både mellan det civila samhällets organisationer och på regional nivå. Men framför allt, och detta bör ges högsta prioritet, är det viktigt att kunna hantera den situation som uppstår när det internationella biståndet minskar fram till dess att andra inhemska finansieringskällor kan ta över. Risken är stor att en stor del av det sociala kapital som byggts upp tack vare det civila samhällets arbete kan gå förlorat och att våldet på nytt kan blossa upp.

(†) Cards (gemenskapens stöd för återuppbyggnad, utveckling och stabilisering); Rådets förordning (EG) nr 2666/2000 av den 5 december 2000.

4. Regionens strukturella problem och dess konsekvenser för det organiserade civila samhällets utveckling

4.1 Korruption

Ett av de främsta strukturella problemen i regionen är korruptionen. Korruption uppstår på grund av en ineffektiv offentlig förvaltning, avsaknad av en seriös och effektiv institutionell och lagstiftande ram, ett rättsväsende som inte är oberoende, dåliga ekonomiska villkor, fattigdom samt frånvaro av verkliga åtgärder från det civila samhällets organisationer.

4.2 Brott mot mänskliga rättigheter, individens rättigheter och sociala rättigheter

Trots de insatser som gjorts av olika internationella organisationer, som inte alltid varit framgångsrika, är brott mot individens rättigheter begångna av myndigheterna ett fenomen som fortfarande kvarstår. Det största problemet är att rättsväsendet inte tycks vara medvetet om sitt ansvar och att rättsväsendet inte spelar den roll som situationen kräver.

Det kan ses som en positiv utveckling att dessa länder blivit medlemmar av Europarådet. I många fall saknas dock en politisk vilja att verkligen genomföra den institutionella ram som följer av medlemskapet. I förhandlingarna på arbetsmarknaden kommer också meningsmotsättningar upp till ytan som är kopplade till olika minoriteter eller religioner, vilket allvarligt försvårar möjligheterna att skapa ett klimat som präglas av förlikning och försoning.

4.3 Ineffektivt politiskt styre – den offentliga förvaltningen

Det bristfälliga politiska styret i regionen beror i huvudsak på den politiska och sociala instabilitet som uppstått på grund av svåra inre politiska konflikter. Detta ineffektiva styre leder till en mycket dåligt fungerande offentlig förvaltning, vilket i sin tur är en grogrund för slöseri och korruption. De satsningar som gjorts av EU och andra internationella organisationer på att modernisera den offentliga förvaltningen har inte fått något omfattande genomslag.

4.4 Avsaknad av dialog med det civila samhället

En social dialog⁽⁶⁾ med det civila samhällets organisationer kräver inte bara en rättslig ram. Den förutsätter också en ömsesidig respekt mellan samtliga berörda parter samt ansträngningar för att förstå och minska eventuella meningsskiljaktigheter, och framför allt en kompromisskultur när det gäller att komma till rätta med olika slags meningsmotsättningar. På västra Balkan har det aldrig förts någon verklig dialog på grund av regionens totalitära regimer och de pseudoorganisationer som kontrollerades helt och hållet av de forna regimerna. Det tar självfallet tid att få till stånd en tillräckligt omfattande social dialog av hög kvalitet.

4.5 Behovet av representativa och betrodda organisationer i det civila samhället

Den stora mängden organisationer i det civila samhället föranleder med rätta vissa funderingar om hur den sociala situa-

⁽⁶⁾ Konferens om att stärka den sociala dialogen på västra Balkan, GD Sysselsättning, sociala frågor och lika möjligheter, 6–7 oktober 2005, Skopje.

tionen verkligen ser ut i regionen. Ett stort antal organisationer har inrättats på begäran av olika internationella organisationer som finansierar deras verksamhet och som ofta ger det sociala skydd och den hjälp som regeringen borde tillhandahålla. Andra organisationer har inrättats på initiativ av internationella organisationer i det civila samhället och andra frivilligorganisationer vilka också påverkar verksamheten direkt. Vissa organisationer har slutligen inrättats på lokalt initiativ, och här gömmer sig ofta olika politiska, etniska, religiösa intressen eller minoritetsintressen.

5. EESK:s kommentarer avseende den sociala, politiska och ekonomiska situationen på västra Balkan och den europeiska strategin

5.1 EU förlorade en stor del av sin trovärdighet, både internationellt och regionalt, i samband med krisen i Jugoslavien och under kriget i det forna Jugoslavien, eftersom unionen inte agerade politiskt i tillräcklig utsträckning.

5.2 Europeiska kommissionen bör inom ramen för stabiliserings- och associeringsprocessen definiera en tydligare politisk strategi och bekräfta sin närvaro i regionen. EU bör öka sina åtaganden i avsikt att förbättra sina insatserns kvalitet och sin image i regionen.

5.3 Det bör framhållas att etniska konflikter i många regioner på västra Balkan, framför allt i Kosovo⁽⁷⁾, har hindrat möjligheterna att återställa en känsla av säkerhet och fred i samhället. Federationen Serbien och Montenegro motsvarar inte förväntningarna på en demokratisk statsbildning⁽⁸⁾.

5.4 Det är viktigt att understryka att Bosnien och Hercegovina samt Kosovo är statsbildningar (konstruktioner) som påtvingats regionen av internationella organisationer, och det är inte säkert att de kommer att bestå på sikt. Det är viktigt att hitta lösningar på dessa länders problem som garanterar ekonomiskt välstånd samt skydd av minoriteter och religiösa grupper. Det är också viktigt att stärka de demokratiska strukturerna, som bör skyddas av internationella organisationer. De multilaterala förhandlingarna om Kosovos framtid, som inleddes 2005 i FN:s regi, är det enda hopp som återstår när det gäller att lösa detta problem som bäst kan beskrivas som en lättantändlig krutdurk.

5.5 EESK anser att EU bör intensifiera sin närvaro på västra Balkan. Detta bör ske genom ett kraftfullt och praktiskt inriktat budskap och en informationspolitik som syftar till att förtydliga unionens politik i regionen samt klargöra vad det kostar för dessa länder att bli medlemmar i EU⁽⁹⁾.

5.5.1 Köpenhamnskriterierna är av grundläggande art och är inte förhandlingsbara för de länder på västra Balkan som vill bli medlemmar i EU. För att driva på processen och se till att dessa kriterier respekteras bör EU inte bara intervensera direkt i dessa länders institutionella strukturer utan också i det praktiska genomförandet av EG-rätten.

⁽⁷⁾ Europaparlamentets resolution P6_TA(2005) 0131 "om läget för den regionala integrationen i västra Balkan". Europaparlamentets resolution "Regional integration i västra Balkan".

⁽⁸⁾ Det österrikiska ordförandeskapet – Österrikes utrikesminister – 23 november 2005 – EU:s utrikespolitik.

⁽⁹⁾ EESK:s yttrande "Det civila samhällets roll i EU:s nya strategi för västra Balkanområdet". Föredragande: Confalonieri. (EUT C 80, 30.3.2004, s. 158).

5.6 Mot bakgrund av ovanstående kommentarer bör utformningen av en integrerad europeisk strategi gå via det civila samhället och dess organisationer. Det organiserade civila samhället erbjuder faktiskt en möjlighet att garantera att den långa övergångsprocess som återstår sker på ett friktionsfritt sätt och att samarbetsprogrammen verkligen gynnar de målgrupper som avses.

5.7 Med utgångspunkt i den information som samlats in och den kunskap som kommittén skaffat sig om regionen – framför allt efter inrättandet av kontaktgruppen för västra Balkan – vill EESK framföra följande kommentarer:

5.7.1 Det finns risk för att rasmotsättningar och etniska motsättningar när som helst kan utmytna i våldsamma konflikter på västra Balkan, eftersom det finns dolda och latenta spänningar i samhället som snabbt kan komma upp till ytan.

5.7.2 Det civila samhället⁽¹⁰⁾ har i blygsam omfattning börjat uppfylla sin roll, men dess verksamhet bygger i allmänhet på finansiering från utlandet. I vissa fall saknar det civila samhället fortfarande den kunskap som krävs, och uppvisar ibland också bristande trovärdighet.

5.7.3 Det är en absolut förutsättning att samtliga länder i regionen som vill bli medlemmar i EU accepterar EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

5.7.4 Länderna på västra Balkan bör ges kontinuerligt, direkt och omfattande stöd, både på det ekonomiska planet och i form av experthjälp, för att konsolidera ländernas nya institutioner och för att lägga grunden till en mottaglighet för demokratiska principer. Detta stöd måste samordnas på ett bättre sätt än tidigare, och i EU:s fall fördelas i närmare samarbete med Europeiska byrån för återuppbyggnad och EU:s delegationer i regionen.

5.7.5 De multilaterala flerpartssamtalen bör ges ytterligare stöd, och det bör inrättas demokratiska lagstiftande ramar som gör det möjligt för det civila samhället att fungera. Detta är en förutsättning för att det ekonomiska och sociala livet skall normaliseras i de berörda länderna.

För att stärka den sociala dialogen krävs det att

- a) arbetsmarkandsparternas roll erkänns,
- b) arbetsmarknadsparternas oberoende ställning erkänns,
- c) man respekterar organisationernas rätt att få information, bli konsulterade och ha möjlighet att yttra sig om samtliga ekonomiska och sociala frågor.

5.7.6 Det är också nödvändigt att bekämpa korruptionen genom att anta stränga bestämmelser som också är så enkla som möjligt. Dessa bestämmelser måste tillämpas strikt med hjälp av ny teknik.

5.7.7 Det är också viktigt att finansiera det civila samhällets organisationer. Finansieringen är det främsta hindret för dessa

organisationers utveckling och är av största betydelse för att en dialog skall kunna ta form.

5.7.8 Rättsväsendet måste göra sig gällande som samhällets grundpelare. Det är därför viktigt att stödja rättsväsendet och att stärka dess ställning så att det kan spela sin institutionella roll i enlighet med den modell som tillämpas inom EU.

5.7.9 Ekonomiskt samarbete mellan staterna i regionen är nyckeln till en övergripande och integrerad övergång till EG-rättens bestämmelser. Detta samarbete kommer för övrigt också att i hög grad bidra till att minska spänningarna i regionen och till att skapa bättre möjligheter till utveckling och välbefinnande.

5.7.10 En dialog mellan olika kulturer, religioner och etniska grupper bidrar till en process som gör att länderna på västra Balkan kommer närmare varandra och kommunicerar i högre grad. Regionens religiösa ledare uppmanas att spela en framträdande roll när det gäller att minska spänningar och stödja de satsningar som görs för att främja en dylik dialog.

5.7.11 EESK anser att regionens ekonomiska utveckling – kan stimuleras genom utländska direktinvesteringar och nödvändiga privatiseringar för att främja kapital- och kunskapsöverföring. Detta kommer att bidra till att minska den offentliga sektorn och till att få till stånd positiva förändringar i fråga om alla de ekonomiska och sociala problem som fortfarande väntar på en lösning. För att uppnå detta mål, vid sidan om de institutionella ramarna, måste banksektorn fungera på ett trovärdigt sätt och respektera de regler som erkänts och certifierats på internationell nivå, så att alla former av korruption kan bekämpas (penningtvätt, smuggling m.m.).

Europeiska centralbanken och Europeiska investeringsbanken uppmanas att spela en samordnande roll i regionen.

5.7.12 Det krävs ett närmare samarbete mellan olika internationella organisationer (IMF, Världsbanken, ILO, FN m.fl.) och det civila samhällets organisationer för att stärka deras roll i länderna på västra Balkan.

5.7.13 EESK noterar att samordningen mellan olika EU-aktörer i regionen har förbättrats gradvis. Europeiska byrån för återuppbyggnad handlägger program för hundratals miljoner euro. Vissa program förutsätter en utveckling av humankapitalet eller att arbetskraften genomgår fortbildning. Det är också viktigt att nämna det arbete som utförs av Europeiska byrån för återuppbyggnad, Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen och Europeiskt centrum för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop). Cedefops utmärkta samarbete med Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen och den geografiska närheten till länderna i regionen skulle dock kunna tas till vara på ett bättre sätt, så att Cedefop får dela med sig av sina rika erfarenheter och sin kunskap. Förutom EU-organen bör man också lyfta fram stabilitetspaktens roll. Paktens framtida roll är dock oklar, vilket skulle kunna försvaga dess effekter i regionen.

⁽¹⁰⁾ Europaparlamentets resolution P6_TA(2005) 0131.

6. EESK:s förslag och rekommendationer

6.1 EESK:s roll och ansvar

Allteftersom de ekonomiska, sociala och kulturella villkoren på västra Balkan närmar sig de regler som gäller inom EU krävs en ny syn på denna process med avseende på det civila samhället. Det är viktigt att dra nytta av erfarenheterna från EU:s senaste stora utvidgning genom att arbeta i gemensamma rådgivande kommittéer och att i högre grad inbegripa det organiserade civila samhället i samtliga etapper av utarbetandet och utformningen av EU:s politik. Det är också viktigt att låta det civila samhället delta systematiskt och på institutionella grunder i de politiska överläggningar som förs mellan EU och regeringarna på Balkan. Det krävs slutligen integrerade åtgärder för varje region och varje målsättning.

6.1.1 EESK har tillgång till enastående resurser i form av personal och stor sakkunskap⁽¹⁾ genom arbetet inom de gemensamma rådgivande kommittéerna under de tio nya ländernas förhandlingar om EU-medlemskap, samt inom de gemensamma rådgivande kommittéerna med Bulgarien, Rumänien och Turkiet, som fortfarande är verksamma. Kommittén anser sig således vara fullt kapabel att spela en mer aktiv roll i utarbetandet av denna politik. Arbetet bör ske i samarbete och genom samordning med Regionkommittén och genom att EESK deltar i planeringen av olika gemensamma projekt i regionen.

6.1.2 Sedan inrättandet av kontaktgruppen "Västra Balkan" – och efter det att gruppens medlemmar besökt länderna på Balkan – har EESK skaffat sig omfattande information. Kommittén har också knutit kontakter med berörda parter i regionen, vilket gör det möjligt att konkretisera målsättningarna i Thessalonikiagendan avseende de grundläggande ekonomiska, sociala och kulturella frågor som kräver ett effektivare och snabbare samarbete mellan EU:s institutioner och länderna på västra Balkan.

6.1.3 Mot denna bakgrund fäster EESK stor vikt vid sitt initiativ att under 2006 anordna ett forum i kommitténs lokaler med representanter för det civila samhällets organisationer på västra Balkan. Detta forum kommer att göra det möjligt att sammanföra samtliga stora organisationer i det civila samhället på västra Balkan med EESK, samtidigt som möjligheten ges att

⁽¹⁾ EESK har hittills utarbetat följande yttranden om västra Balkan: 1) En informationsrapport om kontakterna mellan unionen och vissa länder i sydöstra Europa, antagen 23.7.1998. Föredragande: Sklavounos (CESE 1025/98 fin), 2) Ett initiativytrande om "Utvecklingen av mänskliga resurser på västra Balkan". Föredragande: Sklavounos (EGT C 193, 10.7.2001, s. 99), Handlingsplanen "Att främja den sociala dialogens kultur och praktik och delaktighet för det civila samhället och anknutna nätverk i sydöstra Europa" i samarbete med Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen och Internationella arbetsorganisationen ILO, 4) Ett initiativytrande om "Att främja medverkan av det civila samhällets organisationer i sydöstra Europa – tidigare erfarenheter och framtida utmaningar". Föredragande: Wilkinson (EUT C 208, 3.9.2003, s. 82) Ett förberedande yttrande om "Det civila samhällets roll i EU:s nya strategi för västra Balkanområdet" – föredragande Confalonieri (EUT C 80, 30.3.2004, s. 158), EESK:s yttrande om "Ett utvidgat europeiskt grannskap: En ny ram för förbindelserna med våra grannländer i öster och söder". Föredragande: Alleweldt (EUT C 80, 30.3.2004, s. 148).

knyta kontakter med övriga gemenskapsinstitutioner. EESK anmodar kommissionen att stödja detta initiativ på alla tänkbara sätt. Kommittén ber även kommissionen att stödja de initiativ som kommittén har tagit när det gäller att stärka det civila samhällets representativa organisationer på nationell och regional nivå och att ta resultaten från forumet i beaktande.

6.1.3.1 Om EESK ges möjlighet att delta i arbetet på detta område är kommittén beredd att knyta kontakter mellan det civila samhället på västra Balkan och olika organisationer i EU på ett sätt som möjliggör en kunskapsöverföring och effektivare verksamhet i länderna på västra Balkan.

6.1.3.2 Vid sidan om detta vill EESK understryka att kommittén särskilt intresserar sig för de organisationer i det civila samhället som har finansieringsproblem och som inte kan finansiera sin verksamhet på egen hand. Kommittén anser att dessa organisationer bör ges ökat stöd inom ramen för genomförandet av stabilitetspakten.

6.1.3.3 Kommittén är också intresserad av lantbrukarnas problem på västra Balkan. EESK anmodar således kommissionen att uppmärksamma dessa problem och att dela med sig av sin kunskap i syfte att modernisera denna sektor.

6.1.3.4 EESK anser att främjande av ekonomiska reformer samt den ekonomiska utvecklingen i regionen är grundläggande faktorer när det gäller att lösa de strukturella problemen. Regionens ekonomiska välstånd är avhängigt av det stöd som lantbruksorganisationerna ger till små och medelstora företag⁽²⁾ och till olika jordbruk, samtidigt som man respekterar bästa praxis från EU:s medlemsstater. EESK har den kunskap och personal som krävs för att stödja dylika åtgärder.

6.1.3.5 I detta avseende skulle EESK, i samarbete med kommissionen, kunna delta i nationella och lokala informationsträffar med det civila samhället.

6.1.3.6 EESK skulle kunna bidra till att sprida information om de insatser som görs av sådana internationella organisationer i regionen som har nära samröre med det organiserade civila samhället. Dessutom skulle man – i linje med de gemensamma uttalandet från ILO:s generaldirektör och EESK:s ordförande – kunna utforma gemensamma insatser med ILO i regionen, i synnerhet i syfte att stärka den sociala dialogen.

⁽²⁾ Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: "Västra Balkan och det europeiska integrationsarbetet" KOM(2003) 285 slutlig, 21.5.2003.

6.1.3.7 Kommissionen och EESK bör planera, genomföra och stödja systematiska analyser av samhällssituationen på västra Balkan och av de framsteg som görs i det civila samhället. Dessa analyser bör framför allt fokusera på förhållandet "initiativ-investering-resultat". Vissa "avkastningsindikatorer" för investeringar bör tillämpas (eller tas fram om de inte redan finns). Dessa kan vara mycket omfattande eller inriktade på små detaljer. Huvudsaken är att man kan rikta fokus på de svagheter och brister som finns i den politik som EU hittills har fört, så att åtgärderna kan förbättras eller ses över på vederbörligt sätt (t.ex. genom att klassificera de olika organisationerna i det civila samhället enligt vissa grundläggande kriterier – t.ex. skäl till organisationens inrättande, målsättningar, organisationens ställning, geografiska täckning, funktionssätt, kontrollfunktioner, finansieringskällor, finansieringens omfattning m.m.).

6.2 EESK är redo att inrätta gemensamma rådgivande kommittéer med samtliga länder i regionen så snart som förhållandena medger detta.

6.3 Med utgångspunkt i de erfarenheter och den kunskap som kommittén skaffat sig tack vare sina kontakter med organisationerna i det civila samhället på västra Balkan vill EESK framföra följande rekommendationer:

6.3.1 *Rekommendationer till de nationella och regionala myndigheterna i länderna på västra Balkan*

6.3.1.1 EESK rekommenderar att länderna på västra Balkan anstränger sig ytterligare i arbetet med att införa bestämmelserna i EG-rätten, framför allt den lagstiftning som gäller skydd av individens rättigheter samt sociala och kollektiva rättigheter. Detta bör ske genom preliminära nationella utvecklingsplaner i linje med de planer som utarbetats i Turkiet som förberedelse för att kunna ta emot inför framtida EU-stöd.

6.3.1.2. Kommittén rekommenderar också regeringarna i dessa länder att intensifiera demokratiseringsarbetet och verka för social sammanhållning genom att stärka dialogen med organisationerna i det civila samhället.

6.3.1.3 EESK anmodar alla berörda parter att framför allt respektera samtliga nationella och religiösa minoriteter genom att garantera dem individuella, religiösa och politiska rättigheter och skydd av religiösa och kulturella byggnader och monument.

6.3.1.4 EESK gläder sig åt de framsteg som gjorts i stabiliserings- och associeringsprocessen, som nu närmar sig sitt slut i samtliga länder.

6.3.2 *Rekommendationer till EU:s politiska institutioner*

6.3.2.1 Kommittén anmodar kommissionen att bistå länderna på västra Balkan med att så snabbt som möjligt genomföra de moderniseringar som krävs, med anledning av den brist på kunskap och lagstiftningsramar som finns samt med hänsyn till att regionen brottas med stora problem i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män samt när det gäller miljöskyddet, konsumentskyddet och skyddet av utsatta grupper.

6.3.2.2 Med beaktande av de framtida åtgärder som bör vidtas för att stärka förbindelserna mellan EU och länderna i regionen, och eftersom olika stabiliserings- och associeringsavtal har ingåtts med f.d. jugoslaviska republiken Makedonien och Kroatien, anmodar EESK kommissionen att anstränga sig ännu mer för att avsluta denna process med övriga länder i regionen. Kommittén uppmanar kommissionen att visa prov på en tydligare politisk vilja och att bättre samordna unionens politiska institutioner och rådgivande organ, i syfte att främja samtliga punkter på Thessalonikiagendan⁽¹³⁾.

6.3.2.3 I fråga om Thessalonikiagendan konstaterar EESK att detta är en viktig text om samarbete. Kommittén vill dock betona att denna text bör uppdateras regelbundet.

6.3.2.5 EESK anser att utbildning är det viktigaste området där EU bör stödja och utveckla de olika samhällena på västra Balkan. Bättre utbildning och ökade satsningar på att minska analfabetismen kommer att avsevärt mildra de stora etniska och religiösa motsättningar samt motsättningar mellan olika minoriteter som råder i regionen. Om utvecklingen samtidigt präglas av ekonomiskt välstånd och stärkta demokratiska institutioner kommer folken på västra Balkan att få ett bättre politiskt styre. Kommissionen kan spela en mycket viktig roll när det gäller utbildning och kultur genom att utarbeta åtgärder som syftar till utbyte mellan forskare och utbildning av fler forskare.

7.3.2.5 Mot denna bakgrund är det viktigt att betona det geopolitiska, ekonomiska och sociala vakuum som tycks växa sig allt större i EU:s framtidsvision, eftersom länderna i västra Balkan inte ingår i EU:s strukturer.

6.3.2.6 EESK understryker således vikten av att integrera hela västra Balkan i EU:s utvecklingsstrategi genom att stärka stabiliserings- och associeringsprocessen och ta hänsyn till behovet av kompletterande åtgärder på grund av regionens specifika svårigheter.

6.3.2.7 EESK efterlyser också en bättre samordning mellan unionens politiska institutioner, men också mellan gemenskapens rådgivande organ (EESK och Regionkommittén), i syfte att skapa de förutsättningar som krävs för en bättre utveckling med anledning av detta program.

6.3.2.8 EESK anser att frågan om Kosovos slutliga ställning måste få en lösning. Detta är helt avgörande för regionens säkerhet, fred och stabilitet. EESK anmodar rådet, kommissionen och Europaparlamentet att inom respektive befogenhetsområden bidra till de åtgärder som vidtas av FN och dess generalsekreterares speciella sändebud i regionen.

6.3.2.9 EESK bör ge en särskild ställning (utfärdande av inreseviseringar) till representanter för det organiserade civila samhället samt till representanter för olika representativa organisationer samt rent generellt visa prov på flexibilitet⁽¹⁴⁾ i denna fråga.

⁽¹³⁾ Thessalonikiagendan för västra Balkan: Utdrag från slutsatserna från mötet inom rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser den 16 juni 2003.

⁽¹⁴⁾ Europaparlamentets resolution P6_TA(2005) 0131.

6.3.2.10 EESK anser att EU bör utvärdera arbetsmarknadsparternas organisationer. En analys bör ske av organisationernas ställning, målsättningar, organisation och funktion, verksamhetsområden (offentlig eller privat sektor), representativitet (i förhållande till branschens samtliga företag eller arbetstagare) m.m., för att EU skall ha tillgång till tillförlitliga samarbetsorganisationer. Analyser av detta slag skulle kunna genomföras på ett ännu enklare sätt om EU samlade in och offentliggjorde de uppgifter som krävs (så att analysen är öppen för insyn) som en förberedelse inför kommande beslut om att bevilja stöd till olika offentliga och privata aktörer samt organisationer som representerar det civila samhället.

Detta arbete skulle kunna utföras internt, dvs. av EU:s olika institutioner (kommissionen, EESK m.fl.) eller till viss del eller helt och hållet externt, om detta anses nödvändigt.

6.3.3 Rekommendationer till EU:s medlemsstater som gränsar till västra Balkan och det civila samhällets organisationer i EU

6.3.3.1 EESK rekommenderar EU:s medlemsstater (t.ex. Italien, Ungern, Slovenien och Grekland) att arbeta för att stärka det civila samhället, framför allt när det gäller strategiska frågor, utnyttjandet av humankapital samt regionens förvaltning och EU-anpassning av institutionella och lagstiftande strukturer.

6.3.3.2 EESK understryker samtidigt vikten av att medvetandegöra och mobilisera arbetsmarknadens parter inom EU, men även mer allmänt det organiserade civila samhället inom EU, i syfte att främja en integration av motsvarande organisationer från västra Balkan i EU:s strukturer och arbetssätt.

6.3.3.3 Det bör betonas att de åtgärder som vidtas såväl i de länder som gränsar till västra Balkan som av det civila samhällets organisationer i EU bör integreras i de program för ekonomisk, social och politisk utveckling på medellång och lång sikt som nämns ovan.

6.4 Finansiering

6.4.1 EU förfogar över en rad finansiella styrinstrument för att stärka det civila samhället på västra Balkan. Andra länder och flertalet internationella organisationer ger dessutom utvecklingsstöd till olika organisationer i det civila samhället i regionen. Även om ett dylikt stöd oftast är positivt finns det vissa risker som är kopplade till det sätt på vilket stödet beviljas. Här följer en redogörelse för de största svårigheterna som konstaterats på västra Balkan när det gäller att bedriva internationellt arbete via utvecklingsstöd:

6.4.1.1 I ekonomiska termer är det internationella stödet till västra Balkan relativt omfattande, men ofta har givarländerna fastställt vissa prioriterade områden som inte motsvarar de

verkliga behoven på lokal nivå. I de flesta fall, när det gäller stöd till det civila samhället, är det internationella utvecklingsstödet inte inriktat mot de berörda parternas intressen på lokal nivå. Man blandar ihop åtgärder för att omstrukturera institutioner och enskilda initiativ utan att hänsyn tas till befintliga maktstrukturer eller samhällsplanering. Mottagarländernas intressen och traditioner glöms också bort. I många fall delegeras arbetet till olika frivilligorganisationer i mottagarländerna. Dessa är i sin tur helt beroende av internationella stödprogram och föreslår projekt som motsvarar finansiärernas prioriteringar, utan att hänsyn tas till bidragsmottagarnas behov.

6.4.1.2 Bristen på samordning mellan olika finansiärer samt den ytterst korta tidsperiod som gäller för programmen, som ofta finansierar isolerade projekt, inverkar mycket negativt på de internationella stödprogrammets effektivitet. Projekt som börjat ge konkreta resultat läggs ofta ner, eftersom finansiärerna plötsligt ändrar sina prioriteringar och man planerat för mycket kortare tidsperioder än vad som i verkligheten krävs i länderna på västra Balkan. Samtliga ekonomiskt ansvariga parter inom EU och andra internationella organisationer måste förstå att det inte är effektivt att regelbundet ändra de ekonomiska prioriteringarna. Olika typer av fortbildningsprogram och stöd till kapacitetsuppbyggnad faller generellt inom denna kategori. Stödet till institutionella aktörer är mycket splittrat och går oftast till kongresser eller små seminarier, men ges nästan aldrig i form av ett verkligt tekniskt stöd.

6.4.1.3 Många organisationer driver olika sociala projekt för att vara garanterade en inkomst, vilket minskar deras förmåga att skapa verkliga kopplingar till samhället och uppnå sina stadgenliga målsättningar. Ett stort antal frivilligorganisationer uppfattar att deras roll är att genomföra program för tekniskt bistånd och tillämpar kriterier som är specifika för den privata sektorn för att få ytterligare resurser.

6.4.2 I fråga om finansieringen av dylika projekt och eftersom det är nödvändigt att hitta en lösning på ovan nämnda problem för att bättre bistå det organiserade civila samhället vill EESK framföra följande rekommendationer:

6.4.2.1 De utvecklingsprojekt som EU redan beslutat om, samt de projekt som skall genomföras under perioden 2007–2013, bör fokusera på områdena demokratiskt styre, finansiell förvaltning och miljöstyrning.

6.4.2.2 Regeringarna på västra Balkan måste utarbeta tydliga operativa program som syftar till att stärka det civila samhället. Dessa program måste också diskuteras med kommissionen. Mot denna bakgrund föreslår EESK att regelbundna kontakter skall byggas upp mellan kommissionen, EESK och de lokala regeringarna.

6.4.2.3 Det är viktigt att inrätta en kraftfull mekanism som gör det möjligt att studera hur effektiva de utvecklingsprojekt är som fokuserar på det civila samhället. EESK skulle kunna spela en viktig roll i denna mekanism.

6.4.2.4 Utvecklingsprojekten måste anpassas till det civila samhällets verkliga behov. Det utvecklingsstöd som syftar till att inrätta nya institutioner inom det civila samhället kan till stor del dra nytta av tekniskt stöd från EESK.

6.4.2.5 Efter det forum för västra Balkan som kommer att anordnas av EESK skulle en ständig arbetsgrupp kunna inrättas med representanter för EESK:s kontaktgrupp och olika organisationer i det civila samhället på västra Balkan. Denna grupp skulle kunna bistå organisationerna i det civila samhället i arbetet med att ta fram en strategisk dagordning och i verksamhetsplaneringen. Ett utbyte av bästa praxis och andra kunskaper

när det gäller att stärka det civila samhället skulle på så sätt kunna äga rum mellan EU:s medlemmar och länderna på västra Balkan.

6.4.2.6 I EU:s långtidsbudget för perioden 2007–2013 bör målet "territoriellt samarbete" även omfatta finansiella medel till stöd till tredje land. Det är viktigt att förenkla handläggningen av stöd för tredje land, utan att detta leder till minskad insyn, samt att stödja tredje land i gemenskapens grannskapsprogram. Erfarenheterna från program som Cadses bör tas till vara och spridas.

6.4.2.7 När EU utarbetar program för utvecklingsstöd riktade till det civila samhället bör hänsyn även tas till utvecklingsprojekt som genomförs av andra internationella organisationer. Samarbetet med FN:s olika program bör fördjupas och breddas på operativ nivå.

Bryssel den 17 maj 2006

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Anne-Marie SIGMUND

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "EU:s kampanj för att bevara den biologiska mångfalden: det civila samhällets ståndpunkt och bidrag"

(2006/C 195/24)

I en skrivelse av den 13 september 2005 uppmanade det österrikiska ordförandeskapet i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett yttrande om "EU:s kampanj för att bevara den biologiska mångfalden: det civila samhällets ståndpunkt och bidrag"

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 26 april 2006. Föredragande var Lutz Ribbe.

Vid sin 427:e plenarsession den 17–18 maj 2006 (sammanträdet den 18 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 125 röster för och 4 nedlagda röster:

1. Sammanfattning av slutsatserna och kommitténs rekommendationer

1.1 Den biologiska mångfalden är grundvalen och förutsättningen för livet på jorden. Även av ekonomiskt egenintresse har människan skäl att sträva efter stabilitet i ekosystemen. Vi har dessutom ansvar för skapelsen, vilket också innebär att vi måste värna den biologiska mångfalden. Denna mångfald är ingen "lyx" som man kan ha eller mista.

1.2 Det är människan själv som drar störst nytta av den biologiska mångfalden, och ändå är det människan som är den största orsaken till att den äventyras.

1.3 EESK anser att den biologiska mångfalden i Europa är i högsta grad hotad. De åtgärder som EU hittills vidtagit räcker inte för att vända den negativa trend som rått under de senaste årtiondena.

1.4 EESK välkomnar att inte bara alla EU-institutioner utan också medlemsstaterna genom att underteckna konventionen om bevarande av den biologiska mångfalden har åtagit sig inte bara att hejda den negativa trenden, utan också att vända den.

1.5 Kommittén ser emellertid kritiskt på den stora klyfta som finns mellan målsättningar och verklighet: Offentliga myndigheter har hittills inte bidragit till skyddet av den biologiska mångfalden på det sätt som man hade kunnat vänta. Dessa myndigheter borde egentligen fungera som förebilder i arbetet med att skydda den biologiska mångfalden, men i stället innebär ofta myndigheternas planeringsbeslut och stimulansprogram att den äventyras ytterligare. Till detta kommer att EU under den nya räkenskapsperioden 2007–2013 kommer att spara särskilt mycket just på de politikområden som är av särskild betydelse för skyddet av den biologiska mångfalden.